

Vilken karta fungerar till vad?

”Det blir tydligt att det görs så mycket bra redan, hur kan vi ta hem det utan att behöva uppfinna hjulen igen?” Citatet är hämtat från ett av grupparbetena under WS2 och sammanfattar dagen väl.

En rad underlag för regionala analyser och prognoser inom området kompetensförsörjning presenterades. En fråga som kom upp är hur kompetens i en vidare bemärkelse kan synliggöras när statistiken bara ger bilden utifrån yrken och utbildningar. Kanske är det något som regionen kan tillföra, att ha örat mot rälserna och komplettera med den bredare bilden? Ett exempel är Region Värmland som släpper en stor kompetenskartläggning i höst. Arbetet pågår, men en slutsats redan nu är att vissa branscher behöver bli bättre på att kommunicera vad arbetet innebär. Det finns en förlegad bild av exempelvis industriarbeten. Region Västerbotten valde att samla arbetsgivare, omställningsföretag och utbildningsanordnare i produktiva workshops där efterfrågan påverkade utbudet på ett mycket konkret sätt.

Att använda det som finns

Thomas Lundberg som är innehållsledare i läroprojektet menade att de nationella statistikunderlagen är underanvända. Han gav ett exempel där uppfattningen hos arbetsgivare i en region var att det fanns stort behov av att utbilda fler socionomer.

- I Trender och prognoser från SCB hittade jag istället bedömningen att överskottet av socionomer skulle öka. Bilden av det regionala behovet mildrades och vi förde ett resonemang om hur den väntade minskningen av nyanlända skulle komma att förändra efterfrågan. Istället för fler utbildningsplatser framstod det som allt viktigare att utvecklas som arbetsgivare för att få behålla de utbildade socionomerna, sa Thomas Lundberg.

I Region Dalarna arrangeras kommundialoger om kompetensförsörjning, med brett deltagande. Kommunerna är fria att bjuda in de som är relevanta, till exempel främjarorganisationer och arbetsgivare. Regionen använder nationella underlag för kommunspecifika presentationer.

- Det tog några timmar att ta fram det för varje kommun och det blev en process där underlagen stegvis blev bättre. Ibland gjordes de sista finjusteringarna utifrån samtalen i bilen på väg till en kommun. Det här utbytet mellan oss och kommunerna liknar vi vid en dans där vi ger och tar och blir allt bättre, sa Conny Danielsson från Region Dalarna.

Det är både strateger och analytiker från regionen som åker ut till kommundialogerna i Dalarna. Det fördjupar dialogerna och lämnar inga frågor obesvarade.

- Det upplevs som professionellt och tryggt att redan vid sittande bord kunna visa underlag som svar på följdfrågor. Det finns myter om vissa yrkesgrupper som inte har stöd i fakta, det är också bra att kunna visa vid sittande bord.

I Mälardalsrådet är ett 60-tal kommuner och nio regioner medlemmar. En punkt på agendan är kunskapsunderlag och kunskapsbyggande i kompetensförsörjningsfrågor i samarbete med lärosäten. De betonar den löpande processen i sitt samarbete och vikten av att Mälardalsrådet har en politisk styrgrupp med mandat i frågorna.

- Vi har tittat närmare på var studenterna väljer att arbeta efter utbildningen. Vi har även lärt oss mer om lärosätenas utbildningsprocess, det är en viktig grund i ett förtroendefullt samarbete att ha kunskap om varandras villkor. Respekt leder till dialog istället för försvar, sa Andreas Pernblad, processledare i Mälardalsrådet.

Samverkan är viktig eftersom studenterna som examineras har större arbetsmarknad än en enskild region. I Mälardalsrådet uppstår även ett utbyte mellan lärosätena som är gynnsamt.

- Eftersom behovet får styra leder det till underlag som verkligen efterfrågas. Vi provar oss fram och är lyhörda för behovet, vi testar underlagen, diskuterar och går tillbaka och ändrar i syftet om det behövs. Det är en intressant och berikande process, sa Andreas Pernblad.

Universitetsutbildningar

Universitetskanslersämbetet, UKÄ, är en tillsynsmyndighet med analys och trender som en av uppgifterna. Bahar Faraz, utredare och analytiker, berättade vad som finns i deras [databas](#) som kan vara användbart i regionernas analyser.

- Vi ansvarar för all officiell statistik på högskoleområdet, till exempel antal antagna och examinerade men även statistik som visar etableringen på arbetsmarknaden, sa Bahar Faraz.

I [statistiska meddelanden från UKÄ](#) presenteras löpande analyser om antal studenter och examinerade som är användbara i regionernas egna analyser. Detsamma gäller [etableringsrapporterna](#) där man ser etableringsgrad för olika examens kategorier, utbildningsnivåer och lärosäten.

I temaprojekt fördjupar UKÄ analyserna och just nu pågår ett sådant inom sjukvårdens kompetensbehov, både från arbetsmarknadens synvinkel och utifrån individens behov av utveckling. Två rapporter är publicerade och de återstående beräknas komma innan årets utgång.

I samarbetet mellan regioner och universitet/högskolor behövs större förståelse för varandras roller och Peter Möller från Högskolan Dalarna, som har erfarenhet från båda världarna, menade att det ibland finns orealistiska förväntningar. Lärosätena har inte något formellt regionalt uppdrag och de har högskoleförordningen att förhålla sig till i planering av sitt utbildningsutbud.

- Högskolan kan inte självklart starta en utbildning för att branschen upplever ett behov, och inte heller har högskolan resurser och tid att delta i regionala aktiviteter som inte är finansierade. Sedan gör de det ändå när det är möjligt eftersom de är en del av sin region och beroende av att där finns en attraktiv miljö som lockar studenter och medarbetare.

Det finns en ömsesidighet där lärosätet kan bidra med kunskap och analyser, och där regionen kan bidra med skarpa underlag till undervisningen, och kontaktnät som både forskare och studenter har nytta av.

- Man behöver ha respekt för varandras uppdrag, då blir samarbetet mer givande, sa Peter Möller.

Yrkeshögskola

Även de områdesanalyser som Myndigheten för yrkeshögskolan, MYH, producerar kan användas regionalt och ger en bred bild av utvecklingen inom olika branscher, och hur det påverkar behovet av yrkeshögskoleutbildningar. [Områdesanalyserna](#) bygger både på statistik och på kontinuerlig omvärldsbevakning tillsammans med branschkontakter. Där finns analyser för en rad yrkesområden och sju av dem är nya eller uppdaterade 2020.

- Områdesanalyserna ger en bild av utvecklingen på 3-5 års sikt och täcker in mer än YH-utbildningarnas områden, sa Tommy Olsson, omvärldsanalytiker, MYH.

Nytt i erbjudandet från MYH är korta utbildningar i form av kurser och kurspaket, där det nu finns 6 300 platser i 208 utbildningar som är kortare än en termin. Målgruppen är redan yrkesverksamma, kurserna har flexibla förkunskapskrav och studieformer anpassade för studier parallellt med arbete.

- Det här är utbildningar för att bredda och bygga på sin kompetens eller byta spår i yrkeslivet. Det ska bli en permanent utbildningsform, sa Lisa Östbring, omvärldsanalytiker, MYH.

Som försöksverksamhet pågår YH-flex där individuella behov leder till validering och urval av kurser för att uppnå YH-examen.

När Region Västerbotten rustar för det stora behov av kompetens de ser framför sig är YH-utbildningar viktiga i mixen, men de fanns inte inom området industri där efterfrågan är och kommer att bli stor.

- Hur synliggör man en nivå som inte finns? YH svarar mot många av våra behov, men kunskapen om utbildningarna är låg och utbudet motsvarade inte efterfrågan, sa Stina Johansson, kompetensförsörjningsstrateg.

Utbudet av YH-utbildningar i Region Västerbotten behövde alltså breddas mot industrins kompetensbehov. Det framkom i industridialoger och under några intensiva workshops gick de från ord till handling.

- Vi tog med utbildningsanordnare på olika nivåer och även omställningsaktörer som stöd- och matchningsföretagen i en workshop med arbetsgivare under en halv dag. För att det inte bara skulle bli prat så gick vi mycket konkret tillväga sa Stina Johansson.

Alla landets YH-utbildningar inom teknik/industri sattes upp på väggen som en kickstart. Efter den överblicken blev det klassisk postit-övning för att vaska fram rekryteringsbehov och utbildningsförslag för Västerbotten. Tillsammans grupperade och kompletterade deltagarna sedan de behov som framkommit.

Därefter var det utbildningsanordnarna som fick plocka ut det som de redan har eller kan starta, både YH och vuxengymnasiet. "Vi är intresserade av den här utbildningen, vilka företag vill prata med oss om det?" I grupparbeten med arbetsgivare skissades sedan ett antal utbildningar som svarar mot behovet.

Nu fortsätter utvecklingen av de utbildningsförslag som grupperna tagit fram.

- Det var en framgångsfaktor att börja så konkret, med att visa alla utbildningar som finns i landet. Det satte igång kreativiteten och gav en tydlig riktning i arbetet. Resultatet visar en boom med flera relevanta utbildningar, så nu gäller det att även industriföretagen hjälper till i rekryteringen av elever, sa Stina Johansson.

Framtiden börjar nu

Digitalisering är givetvis en kraft att nyttja i tillgängliggörandet av data inom kompetensförsörjningsområdet. Terese Raymond från Apendi visade på möjligheter men framhöll att de som kan problemen, de som har insikt i behovet, måste få plats i de tekniska utvecklingsprojekten.

- Teknikerna bygger verktyg men vi måste berätta vad vi vill ha och varför.

Det finns många exempel på att användning och kombinationer av data-set skapar nytta, till exempel att sjukhuset har överblick och vet var alla rullstolar befinner sig i byggnaderna, eller att bilisten ser var alla laddstolpar finns i närområdet osv.

Några exempel på data-set att använda:

- [Kolada](#), den öppna databasen för kommuner och regioner.
- [Sveriges dataportal](#), DIGG, myndigheten för digital förvaltning.
- [SCB, API för statistikdatabasen](#)
- [Internetstiftelsens öppna data](#)

Region Skåne visade ett exempel där de kan skapat dagsfärska bilder av [arbetsmarknadens behov inom området data/IT](#). Christian Lindell berättade att de analyserat orden i platsannonser från AF och på det sättet kunnat gruppera vilken konkret kompetens som efterfrågas i branschen. De har även fått en bild av hur olika kompetenser hänger ihop i kluster inom vissa yrken, som systemadministratör, mobilutvecklare, webbutvecklare mm.

Nyttan är tydlig i planering av utbildning och andra satsningar men förarbetet för att analysera mängden ord var tidskrävande. Av 40 000 unika ord var 37 000 ointressanta, och av de relevanta 3 000 orden byggdes en ordlista med klassning av begrepp som programspråk till exempel.

- Ordlistan kan användas av fler regioner om någon är intresserad, sa Christian Lindell. Och vårt exempel från data/IT kan också användas rakt av för dialoger inom andra branscher som då kan få syn på liknande grupperingar av kompetensbehov inom sina egna områden.

Att göra samma sak inom andra yrkesgrupper är möjligt men man behöver verkligen förstå yrket i grunden för att kunna göra relevanta ordlistor.

Region Kronoberg skapar automatiska, standardiserade kompetensförsörjningsrapporter, och Robin Rikardsson, analytiker, berättar att funktionen är ute på remiss just nu.

- Resultatet ska ge ett hum om vad som efterfrågas just nu och hur olika utbildningsgrupper utvecklas, sa Robin Rikardsson.

Exempel på variabler för de 43 branscherna är största arbetsgivare, största utbildningsgrupper, jobbtillväxt, pensionsavgångar och vanligaste YH-utbildningar. Exempel på variabler för utbildningar i rapporterna är antal med utbildningen, vanligaste branscher, antalet sysselsatta i länet med utbildningen.

- Generellt kan man säga att det här är ett exempel bland många där automatisering skulle kunna frigöra tid för djupare analyser istället för sammanställning av data, sa Robin Rikardsson.

Arbetsförmedlingens underlag

Arbetsförmedlingen satsar också på att kunna jobba mer datadrivet och automatiserat och det första verktyget levererades i juni: en datadriven, skraddarsydd och automatisk yrkesguide. Den sammanställer användarens självtest med framtidsutsikter för yrkesgruppen, insikter från mikrosegment som historia, andel studerande, genomsnittlig lön mm samt vägar och rekommendationer framåt.

Johan Eklöf och Kerstin Eriksson från Arbetsförmedlingens analysavdelning berättade att det just nu utvecklas nya yrkesprognoserna för utbud, efterfrågan och brist per yrke. Målet är att på ett användarvänligt sätt kunna presentera yrkesprognoser som också ska kunna visas på kommunnivå.

- Det här blir en kvantifierad modell istället för en kvalitativ som tidigare när den byggde mycket på intervjuer med arbetsförmedlare. Det finns både för- och nackdelar med det, sa Kerstin Eriksson.

Arbetet med de nya yrkesprognoserna är en pågående process och AF vill gärna ha önskemål och synpunkter från regionerna. Vad är viktigt och önskvärt i Arbetsförmedlingens yrkesprognoser? Ett önskemål som kom från deltagare i workshopen var att de små företagens behov behöver bli synliga. Vissa branscher består mest av mycket små företag.

Bjud in era kommunikatörer nästa gång!

I många grupparbeten under dagen framkom insikten om att samarbetet mellan strateger och analytiker är kärnan, och att vägen från statistik till pedagogiska, användbara presentationer även inkluderar kommunikatörer.

- Till WS3 uppmanar vi er att utöka ert deltagande med minst en kommunikatör för att fortsätta kunskapsbygget i den riktningen. Vi blir då fler än vanligt i zoom-mötet, och det är mixen med analytiker, strateger och kommunikatörer som blir kraften i utbytet, sa Catarina Lahti, Reglab.

Text: Gunnel E Vidén